

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Исходящ №	дата ..... 2013 г.
Входящ № 725	дата 14.11.2013 г.
София 1113, бул. Шипченския път, № 82, бл. 17 тел.: 02/ 876 25 88 ; факс: 02/ 876 21 07	

СТАНОВИЩЕ

по представените трудове за участие в конкурса за академична длъжност „доцент“ в професионално направление „Документалистика, архивистика, палеография“ (шифър 05.03.21.) от научна проблематика „Изворознание и историческа демография“, обявен в Държавен вестник, брой 68 от 02.08.2013 г. за нуждите на секция „Помощни исторически науки и информатика“ в Института за исторически изследвания при Българската академия на науките

Автор на Становището: акад. проф. д.и.н. Георги Георгиев Марков

Кандидат: гл. ас. д-р Пенка Иванова Пейковска

Днес се говори и пише много за необходимостта от междудисциплинни изследвания, които налагат тясно сътрудничество между специалисти от различни професии, но в случая става дума за изворознание, историческа демография и социална антропология събрани в трудовете на един единствен автор. Предимството от сливането на трите потока в реката на историческото познание проличава още при прегледа на списъка на публикациите, защото самите заглавия свидетелстват за размаха и дълбочината на творческите намерения. Разбира се, за тяхното осъществяване се изискват заложи и развити качества, каквито е показала и доказала гл. ас. д-р Пенка Пейковска. Тя е представила за конкурса 2 монографии, 39 студии и статии, 2 библиографии, 2 справочни и 2 научнопопулярни издания, както и списък на забелязаните цитирания.

Монографията „Българските общности в Унгария през XIX – XX век. Миграции и историко-демографска характеристика“ разкрива последователно заселването на банатските българи след Чипровското въстание от 1688 г., гурбетчийството и трайното установяване на „трудлюбивите като мравки“ градинари и нарастването на българското студентство във висшите училища. Авторката старателно изследва

териториалното разпределение, демографската картина и трудовата заетост на българите в Унгария и особено в столицата Будапеща. Тя вкарва в научен оборот малко известни или неизвестни документи от архиви, където българските историци рядко могат да работят дори и поради езиковата бариера.

Гл. ас. П. Пейковска съчетава количествения анализ с методите на историческата демография, позовавайки се на статистическите данни от преброяванията по пол, възраст, език, брачност, религиозна принадлежност и занятие. Тя подкрепя своите оценки с множество карти и таблици, които придават научна достоверност на изводите и обобщенията. Особено внимание е отделено на детския труд и образованието, което е единствената възможност за съхраняването на националната самоличност.

Важен принос в голямата тема за обучението на български младежи в чужбина е Глава четвърта относно следването в унгарските висши училища. Авторката проследява утвърдената традиция не само сред българската общност в Унгария, но и сред младежите от българската държава да получават висше образование и да се повлияят от унгарската култура. Тя работи старателно с регистрите на основните университетски центрове по отделните специалности, посочвайки изявените унгарски възпитаници и техните заслуги за цялостното развитие на България.

След Първата световна война Унгария губи две трети от територията си, а с това и 92 на сто от българите остават извън трианонските ѝ граници. Гл. ас. П. Пейковска внимателно разкрива доброволната или принудителна миграция на българите по силата на военните събития, последвани от налагането и ревизията на Версайската система. Тя уточнява и статута им след Втората световна война в условията на тоталитарната власт, когато етническата устойчивост позволява „трансформация от градинари към интелигенция“.

Другата монография „Българо-унгарски научни взаимоотношения (XIX – средата на XX век) е основана преди всичко на личните архивни фондове, които пресъздават и атмосферата на историческата епоха. Стремешът да се докажат общите корени през XIX век, както и злощастната съдба на двата

народа да граничат със самите себе си по силата на Версайската система създават предпоставки не само за развитието на междудържавните отношения, но и за по-тесни научни връзки. Позоваването на писма, дневници и спомени допълват официалната преписка, позволявайки по-голяма откровеност в изказа и преценките.

Гл. ас. д-р П. Пейковска посвещава по една глава на двустранните научни връзки в областта на историята, археологията, етнографията, езикознанието и биологията, обосновавайки техните прилики и отлики. Всяка от тях е с определено място в културната политика на Унгария на Балканите, отговаряйки на степента на развитие на съответните научни клонови в България. Маже да се съгласим, че почти всички видни български историци като Васил Златарски, Петър Ников, Петър Мугафчиев, Гаврил Кацаров и др. са общували с унгарските колеги, за да усилят значимостта на своите изследвания. От унгарските археолози заслужено е изтъкнат Геза Фехер, който извършва разкопки и изследва историята на прабългарите под знака на туранизма.

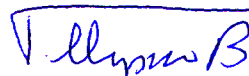
Малцина специалисти владеят маджарски като гл. ас. д-р П. Пейковска, което качество я прави ценен специалист при издирването, превеждането и издаването на документи от унгарските архивохранилища. Тя се нарежда и сред най-вещите познавачи както на унгарската историческа българистика, така и на българската унгаристика. Нещо повече, нейните научни връзки я правят изключително полезна за работата на Българско-унгарската историческа комисия и при координирането на съвместни научни проекти.

Гл. ас. д-р П. Пейковска преподава в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в специалността „Унгарска филология“, подготвяйки млади кадри за бъдещето развитие на двустранните отношения. Тя участва дейно в национални и международни конференции, а за качествата на нейните трудове са обнародвани рецензии и отзиви у нас и в чужбина. Накрая, но не по значение, е умението ѝ да популяризира научните си постижения, което е в съзвучие с необходимостта да бъде отворена науката към обществото.

Като имам предвид горепосочените приноси в представените за конкурса научни трудове и като изтъквам готовността на кандидата за хабилитиране, то си позволявам убедено да предложа на уважаемото Научно жури и на почитаемия Научен съвет на Института за исторически изследвания при Българската академия на науките да избере гл. ас. д-р Пенка Иванова Пейковска на академичната длъжност „доцент”.

11 ноември 2013 г.

Изготвил Становището:

Ст. София

акад. Георги Марков